

WSTĘP

Człowiek w ciągu życia nieustannie dowodzi swojej społecznej natury. Już od narodzin jego przetrwanie i rozwój uzależnione są od innych ludzi. Na kontinuum życia społecznego zależność ta, bez względu na różne aspekty, przejawy i konfiguracje, nie ustaje. Człowiek stale funkcjonuje w tyglu styczności, interakcji i relacji społecznych, będąc uwikłanym w stosunki podrzędności, nadrzędności i współzależności, w których zabiega o szansę zaspokojenia swoich potrzeb i aspiracji. Starania te mogą polegać na agresywnej walce, rywalizacji i współzawodnictwie, ale również na kooperacji i współpracy, bez których trudno sobie wyobrazić choćby zwykłą koegzystencję czy tym bardziej społeczną organizację. Prawie każda forma działania jednostki, grupy czy społeczności może jednak spotkać się ze sprzeciwem ze strony innych. Bez względu na intencje i motywacje aktywność w przestrzeni społecznej może powodować wiele rozmaitych następstw, wśród których niezgoda czy sprzeciw wobec jakiegoś zachowania, działania lub stanu rzeczy występują powszechnie. Warto zwracać uwagę na różnorodność tych sytuacji, związki pomiędzy nimi, okoliczności, w których występują, czynniki, które je determinują oraz konsekwencje zaistnienia i rozwoju określonych stosunków czy sytuacji konfliktowych. Nie zależą one bowiem wyłącznie od przedmiotu sporu czy okoliczności, w jakich zaistniał konflikt, lecz także, a może przede wszystkim, od sposobów działania, współoddziaływania, a nawet współpracy stron w stanie niezgody. Od tego, czy ich postawy zorientowane są konfrontacyjnie czy koncyliacyjnie, od gotowości do komunikacji i ustępstw, kompetencji społecznych, ich przekonań i postaw, symetrii statusów i, co nie mniej istotne, od sposobu asekuracji sytuacji konfliktowej, tj. od tego, w jaki sposób i przez kogo dana sytuacja jest kierowana, rozstrzygana lub wspomagana. Aby ją zatem zrozumieć, móc nią zarządzać, funkcjonalnie przekształcać, neutralizować lub rozwiązywać i kończyć, należy ustalić nie tylko przyczynę konfliktu lub sporu, ale i przeanalizować jego przebieg, podczas którego występuje wiele stymulujących sytuację konfliktową czynników mających na nią i na jej zakończenie istotny wpływ.

Zarządzanie sytuacjami konfliktowymi i ich rozwiązywanie jest przedmiotem zainteresowania zarówno teoretyków i badaczy reprezentujących różne dyscypliny nauki, jak i praktyków stawiających w centrum uwagi konflikty, ich przebieg i konsekwencje, a przede wszystkim sposoby ich przekształcania. To oni współtworzyli tę książkę. Za punkt wyjścia owej współpracy i przygotowania książki należało więc, z jednej strony, przyjąć problemy badawcze, które skoncentrują uwagę autorów na konflikcie, a z drugiej – określić ramy i kierunek analizy, w których konflikt, a dokładnie sytuacja konfliktowa powinna być analizowana. W związku z tym w tematyce publikacji przewidziano omówienie zagadnień dotyczących profilaktyki konfliktów i sporów, zarządzania sytuacją konfliktową, jej diagnozowania, analizowania, rozwiązywania, a także efektów tych przedsięwzięć dla jednostek, ich grup, środowisk oraz całego społeczeństwa. Nie bez znaczenia jest perspektywa, w której usytuowany i analizowany jest konflikt, ukazująca jego konstruktywny potencjał oraz funkcjonalność wobec relacji społecznych i społecznego ładu. Autorzy starali się uwzględnić w swoich rozważaniach zarówno podmioty, których zadaniem jest identyfikowanie i ograniczanie dysfunkcyjnych potencjałów konfliktowych w strukturach społecznych, a nie tylko kontrolowanie, rozstrzygnięcie i karanie, jak również te, które podejmują aktywność w zakresie profilaktyki i asekuracji sytuacji konfliktowych. To właśnie przebieg i efekty takiego zarządzania sytuacjami konfliktowymi, które nie dopuszczają do silnego zaostżenia sporów, skutkującego destrukcyjnym wpływem na być może trudno uchwytnie, ale fundamentalne wartości dla funkcjonowania zdrowego społeczeństwa obywatelskiego, takie jak kultura sporu, rozwój obywatelski i moralny, zaufanie społeczne czy poczucie sprawstwa i sprawiedliwości wśród członków społeczeństwa, uczyniono przedmiotem rozważań w niniejszej publikacji.

Kończąc wprowadzenie i zapraszając Czytelnika do lektury, chciałabym podziękować wszystkim osobom zaangażowanym zarówno w powstanie tej książki, jak i w stanowiącą dla niej punkt wyjścia debatę, która miała miejsce podczas Ogólnopolskiej Interdyscyplinarnej Konferencji Naukowej „Socjoterapeutyczne aspekty zarządzania sytuacją konfliktową w wymiarze jednostkowym i społecznym” zorganizowanej 4 kwietnia 2014 r. w Instytucie Socjologii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.

Martyna Plucińska